

ARCHEOLOGISCHE KRONIEK

door

M. DESITTERE

A. OPGRAVINGEN EN VONDSTEN : DE GALLO-ROMEINSE PERIODE (III) ¹

30. *Merelbeke*

- a. Gevonden te Merelbeke rond 1781.
- b. Meer dan tweehonderd *sestertii* waarvan de meeste slecht bewaard. Ze waren van Trajanus, Hadrianus, Antoninus Pius, Faustina I, Marcus Aurelius, Lucius Verus, Commodus, Sabina, Aelius Caesar, Septimius Severus enz.
- c. Bewaarplaats : onbekend. Enkele waren in 1808 nog in het bezit van kanunnik M.J. De Bast (Gent).
- d. Bibliografie :
  - De Bast 1804, p. 47.
  - De Bast 1808, pp. 98-99.
  - Schuermans 1869, p. 213.
  - Blanchet 1900, p. 264, nr. 675.
  - De Boone 1954, pp. 206-207.
  - Van Gansbeke 1955, p. 29.
  - Thirion 1967, p. 119.

Opmerking : verschillende vondstdata worden in de literatuur aangetroffen. Zo geeft Schuermans 1782 als datum, Blanchet 1781, De Boone 1789, Van Gansbeke 1775 en Thirion „rond 1780”. Wij houden het bij de basispublicatie van De Bast. In de eerste uitgave van dit werk, gedateerd in 1804, wordt de muntschat vermeld als gevonden „il y a environ vingt-trois ans”, t.t.z. rond 1781.

31. *Merelbeke*

- a. Gevonden te Merelbeke in november 1797, op een diepte van 3 voet of ongeveer 97 cm.
- b. Kleine aardewerkpot met 97 of 98 (zie opmerking 2) munten waarvan sommige uit zuiver zilver bestonden, de andere gesaust waren. Daaronder :
  - 3 antoniniani van Victorinus
  - 5 antoniniani van Claudius II
  - 2 antoniniani van Quintillus
  - 2 antoniniani van Tetricus I
  - 2 antoniniani van Tetricus II

(1) De nummering van de vondsten sluit aan bij deze uit de voorgaande kroniek (Desittere 1978, pp. 167-183).

- stadsgrens (toestand op 1.1.1977)
 ..... indeling stadsgebied
 — gemeentegrens (toestand vóór 1.1.1977)
 voorheen
 thans

0 2 4 6 8 10 km

- 4 van Aurelianus
  - 2 van Severina
  - 3 antoniniani van Tacitus
  - 8 antoniniani van Probus (fig. 1)
  - 1 antoninianus van Carus
  - 3 antoniniani van Carinus (fig. 2)
  - 1 antoninianus van Numerianus
  - 4 van Diocletianus
  - 7 van Maximianus Hercules (fig. 3)
  - 2 van Constantius Chlorus (fig. 4)
  - 4 van Licinius I (fig. 5)
  - 1 van Licinius II
  - 17 van Constantinus I (fig. 6-9). Zie opmerking 2.
  - 1 van Fausta (fig. 10)
  - 4 van Crispus (fig. 13-15)
  - 3 van Constantinus II (fig. 16, 18)
  - 4 van Constans (fig. 11-12)
  - 8 van Constantius II
  - 2 van Magnentius (fig. 17)
  - 1 van Decentius (fig. 19)
  - 3 van Julianus II (fig. 20)
- c. Bewaarplaats : onbekend.
- d. Bibliografie :
- De Bast 1804, pp. 47-55.
  - De Bast 1808, pp. 99-105, Pl. II, 4-24.
  - Blanchet 1900, p. 47, nr. 676.
  - Van Gansbeke 1955, pp. 29-30.
  - Bastien 1964, pp. 135-140.
  - Thirion 1967, p. 119, nr. 194 en p. 120.

Opmerkingen :

- 1) In de uitgave van 1804 wordt door De Bast een minder uitvoerige beschrijving gegeven van de munten dan in deze van 1808. Ook komen enkele fouten in de eerste uitgave voor. Zo wordt bijv. de legende van de voorzijde van de jongste munt, een *siliqua* van Julianus II (fig. 20), als volgt weergegeven : FL CL IVLLIANVS PF AVG i.p.v. FL CL IVLLIANVS PP AVG.
- 2) Thirion (— 1967, p. 120) wijst erop dat De Bast een munt afbeeldt, die hij aan Constantinus I toeschrijft (fig. 21) en die uit zuiver zilver zou bestaan, maar dat het in werkelijkheid om een *solidus* van Constantinus III gaat. Thirion acht het twijfelachtig dat deze munt zou behoren tot de muntschat.
- 3) Van Gansbeke (— 1955, p. 30) vermeldt ten onrechte 2 munten van Constantinus II i.p.v. 3. Bovendien zouden volgens hem *alle* munten uit zilver geweest zijn.

32. Merelbeke

- a. Te Merelbeke rond 15 mei 1800, op een diepte van ongeveer 3 voet of ca. 97 cm.
- b. Kleine aardewerkpote met 14 *sestertii* :
  - 1 van Faustina I
  - 4 van Marcus Aurelius

- 1 van Lucius Verus
- 1 van Commodus
- 1 van Septimius Severus
- 2 van Julia Mamaea
- 4 van Maximinus

Slechts van 2 munten wordt een gedeeltelijke beschrijving gegeven :

- 1) Keerzijde van de munt van Lucius Verus (fig. 26) : de keizer op een wagen getrokken door 4 olifanten elk met een menner. CON-
SECRETATIO. Exergo : SC
  - 2) Keerzijde van munt van Maximinus : VICTORIA GERMANICA.
- c. Bewaarplaats : onbekend.
- d. Bibliografie :
- De Bast 1804, pp. 55-56.
  - De Bast 1808, pp. 105-107, Pl. II, fig. XXV.
  - Blanchet 1900, nr. 677.
  - Van Gansbeke 1955, p. 30.
  - Thirion 1967, p. 120, nr. 195.

33. Merelbeke

- a. Gevonden te Merelbeke.
- b. Beker met steile hals uit roze klei en zwarte, glanzende deklaag (fig. 34) ; h : 179 mm, diam. rand : 60 mm, diam. bodem : 40 mm ; op het buikgedeelte komen drie dunne horizontale banden voor met radjesversiering ; een gedeelte van de hals en van de rand ontbreekt, aan de voet ontbreekt plaatselijk het vernis. Tweede helft derde - begin vierde eeuw.
- c. Bewaarplaats : Museum voor Oudheidkunde van de Rijksuniversiteit Gent.
- d. Bibliografie :
  - Maertens de Noordhout 1938, p. 92, nr. 26.
  - Weissenborn 1969, pp. 226, 271.

Opmerking : in het repertorium van Oost-Vlaanderen (Bauwens-Lesenne 1962, p. 128) wordt de basispublicatie van deze vondst (Maertens de Noordhout 1938) ten onrechte in verband gebracht met een postromeinse aardewerkpot.

34. Merelbeke

- a. Gevonden te Merelbeke.
- b. Bolle beker in witte klei met oranjebruine, matte deklaag (fig. 32) ; h : 108 mm, diam. rand : 85 mm, diam. bodem : 38 mm ; op de buitenwand een barbotineversiering in de vorm van gesteelde blaadjes tussen twee parelijnen. De beker is in type 1B van P. Stuart onder te brengen. Dit type wordt door dezelfde auteur gedateerd in de periode van ca. 40 tot 110 na C. (Stuart 1962, pp. 21-22).
- c. Bewaarplaats : Museum voor Oudheidkunde van de Rijksuniversiteit Gent.

d. Bibliografie :

- Van Duyse 1888, p. 20, nr. 2272.
- Maertens de Noordhout 1938, p. 94, nr. 40.

35. *Merelbeke*

a. Gevonden te Merelbeke.

b. Terra sigillatakometje Drag. 33 (fig. 33) ; h : 77 mm, diam. rand : 135 mm, diam. bodem : 52 mm ; roodbruine glanzende deklaag ; horizontale, omlopende groef op de buitenwand.

c. Bewaarplaats : Museum voor Oudheidkunde van de Rijksuniversiteit Gent (inv. nr. 75) ; voorheen deel uitmakend van de verzameling van kanunnik Kervijn (Gent) en vervolgens van deze van Fr. Coppejans (Gent).

d. Bibliografie :

- Verhulst 1857, p. 43, nr. 77.
- Schuermans 1890, p. 382, nr. 77.
- Maertens de Noordhout 1938, p. 93, nr. 32.

36. *Merelbeke*

a. In 1865, in de tuin van notaris Hebbelynck.

b. Kleine zilveren munt, met volgens De Potter-Broeckeaert (— 1864-1870, V, p. 4) op de voorzijde de afbeelding van een keizer met legende CAESAR AVG en op de keerzijde een tempel „waarboven het woord Vesta”. Het gaat hier ongetwijfeld om een zilveren *denarius* van Nero. De volledige legende op de voorzijde moet echter geweest zijn : NERO CAESAR AVGVSTVS (Banti-Simonetti 1978, pp. 119-122, nrs. 451-457) of NERO CAESAR AVGVSTVS PP (Banti-Simonetti 1978, p. 123, nr. 460).

c. Bewaarplaats : onbekend.

d. Bibliografie :

- De Potter-Broeckeaert 1864-1870, V, p. 4.

37. *Merelbeke*

a. Gevonden te Merelbeke.

b. Gouden munt van Valens.

Voorzijde : DN VALENS P FEL AVG.

Keerzijde : keizer in militaire dracht met in de rechterhand het Labarum en in de linker een globe waarop een Victoria. RESTITVTOR REIPVBLICAE.

c. Bewaarplaats onbekend.

d. Bibliografie :

- De Bast 1804, p. 57.
- De Bast 1808, p. 108.

38. *Sint-Denijs-Westrem (Gent)*

- a. In 1787 gevonden bij het vellen van een boom, vermoedelijk langs de baan Gent-Deinze.
- b. Twintigtal gouden munten. Slechts zeven ervan konden door kanunnik M.J. De Bast (Gent) worden gerecupereerd en beschreven :
- *solidus* van Valentinianus I (fig. 22).
 Voorzijde : D N VALENTINIANVS P F AVG. Kop van Valentinianus naar rechts.
 Keerzijde : RESTITVTOR REIPVBLICAE, op het exergo : SNNN. Keizer met Labarum en Victoria die hem een krans reikt.
  - *solidus* van Valentinianus I (fig. 23).
 Voorzijde : D N VALENTINIANVS P F AVG. Kop van Valentinianus naar rechts.
 Keerzijde : twee zittende keizers met globe. Achter hen een Victoria met legende VICTORIA AVGG. Op het exergo : TR OB C.
  - *solidus* van Valens (fig. 24).
 Voorzijde : D N VALENS P FEL AVG. Kop van Valens naar rechts.
 Keerzijde : keizer in militaire dracht met het Labarum in de rechterhand en in de linker een globe met erboven een Victoria. In het veld een kruis. Legende : RESTITVTOR REIPVBLICAE. Op het exergo : ANT A.
  - *solidus* van Theodosius (fig. 27).
 Voorzijde : D N THEODOSIVS P F AVG. Kop van Theodosius naar rechts.
 Keerzijde : keizer met in de rechterhand het Labarum, in de linkerhand een globe met een Victoria. Zijn linkervoet rust op een gevangene. Legende : VICTORIA AVGG, op het exergo : CO M OB.
  - *solidus* van Theodosius (fig. 25).
 Voorzijde : D N THEODOSIVS P F AVG. Kop van Theodosius naar rechts.
 Keerzijde : twee zittende keizers, die elk in de rechterhand een globe houden. Achter hen een Victoria. Legende : VICTORIA AVGG. In het veld : M D. Op het exergo : CO M.
  - *solidus* van Honorius (fig. 28).
 Voorzijde : D N HONORIVS P F AVG. Kop van Honorius naar rechts.
 Keerzijde : keizer in militaire dracht met in de rechterhand het Labarum, in de linker een globe waarboven een Victoria. Zijn linkervoet rust op een gevangene. In het veld : R V, legende : VICTORIA AVGGG, op het exergo : CO M OB.
  - *solidus* van Constantinus III (fig. 29).
 Voorzijde : D N CONSTANTINVS P F AVG. Kop van Constantinus III naar rechts.
 Keerzijde : keizer met in de rechterhand het Labarum en in de linkerhand een globe waarboven een Victoria, die hem een krans reikt. Zijn linkervoet rust op een gevangene. Legende : VICTORIA A AVGGG, in het veld : A R, op het exergo : CO M OB.

c. Bewaarplaats : onbekend. In 1804 maakten de hoger beschreven munten nog deel uit van de verzameling De Bast.

d. Bibliografie :

- De Bast 1804, pp. 58-63.
- De Bast 1808, pp. 109-113, Pl. III, fig. 1-7.
- Gauchez 1882, p. 131.
- Blanchet 1900, p. 265, nr. 680.
- Lafaurie 1958, p. 335, nr. 60.
- Thirion 1967, p. 148, nr. 268.

Opmerkingen :

- 1) Gauchez situeert de vindplaats van de munten „sur la grande route” waarmee ongetwijfeld de baan Gent-Deinze bedoeld wordt.
- 2) De Bast, hierin gevolgd door Gauchez en Blanchet, wijst per vergissing een *solidus* toe aan Konstantijn de Grote i.p.v. aan Constantinus III.

39. Sint-Denijs-Westrem (Gent)

a. Rond 1837 op het terrein van het voormalige Oefenplein, thans vliegveld, tijdens nivelleringswerken ter voorbereiding van paardenrennen.

b. Aardewerkscherven en houtskoolfragmenten, die volgens J. Roulez afkomstig zouden zijn van een verstoord graf. Onder de scherven bevond zich een terra sigillatafragment met op de bodem de stempel [S]EVERVS F.

c. Bewaarplaats : onbekend, in 1838 nog deel uitmakend van de verzamelingen van de Gentse Rijksuniversiteit.

d. Bibliografie :

- Roulez 1838, pp. 479-480.
- Joly 1848, p. 251.
- Froehner 1858, p. 73, nr. 1971.
- Schuermans 1867, p. 244, nr. 5159.
- Oswald 1931, pp. 296-297.

Opmerking : Joly geeft een korte opsomming van terra sigillatavondsten uit Frankrijk, Nederland, Duitsland en België met stempel OF. SEVER. Hieronder vermeldt hij ook een vondst uit Sint-Denijs-Westrem. Froehner neemt de vermelding van Joly over. Schuermans geeft onder de vindplaats Sint-Denijs-Westrem zowel OF. SEVER als [S]EVERVS F. Voor de eerste lezing worden als bronnen Froehner en Steiner (— I 1851, p. 90 ; II 1851, p. 277) gegeven. De verwijzing naar Steiner is foutief. De daar vermelde stempels met OF. SEVER hebben betrekking op de vindplaatsen Friedberg en Vechten, niet op Sint-Denijs-Westrem dat nergens in dit werk geciteerd wordt. Voor de lezing [S]EVERVS F wordt door Schuermans Roulez als bron aangehaald. Oswald tenslotte houdt het bij OF. SEVER maar vermeldt hiervoor geen enkele bron. Daar bij geen enkele van voornoemde auteurs sprake is van twee stempels met de naam Severus uit Sint-Denijs-Westrem nemen we aan dat het hier wel degelijk om twee verschillende lezingen van een zelfde stempel gaat. De juiste lezing is vermoedelijk deze voorkomend in de hoofdbron, in de publicatie van Roulez. De foutieve lezing van Joly, die door de latere auteurs overgenomen werd, is waarschijnlijk het gevolg van een te oppervlakkige vergelijking van de stempels gevonden in België met deze uit het buitenland. In de door ons aanvaarde lezing van [S]EVERVS F gaat het ofwel om Severus van Lezoux ofwel om Severus van Rheinzabern, Kräherwald en Westerndorf (Oswald 1931, pp. 297-298).

40. *Sint-Denijs-Westrem (Gent)*

- a. Op meerdere tijdstippen werden op het terrein van het Oefenplein, thans vliegveld, vondsten gedaan : in 1905 door de Rijksdienst voor Opgravingen (i), rond dezelfde periode en in elk geval niet later dan 1907 door Raeymaekers (ii), in een periode vóór juli 1935 door luitenant-kolonel L. De Pooter (iii).
- b. (i) aardewerk, glazen kralen, een fragment van een doorboorde tegula, een bronzen ring en een dito fibula met onderdraadse spiraalsluiting.
 (ii) aardewerkfragmenten w.o. van terra sigillata, terra rubra (?), een kleinbronzen munt, een gesptongetje, ijzerslak en maalsteenfragmenten uit lavasteen van Niedermendig.
 (iii) aardewerk w.o. terra sigillata, een scherf pompejaans rood, kruiken doliafragmenten, terra nigra en gewoon aardewerk. Verder een bronzen spatula.
- c. Bewaarplaatsen :
 (i) onbekend behalve een bodemfragment, de bronzen fibula, de ring en drie kralen die bewaard zijn in de Kon. Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel.
 (ii) onbekend. Volgens Raeymaekers werd de gesptong aan de Kon. Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel geschonken.
 (iii) Bijlokemuseum Gent (gift van Luit.-kol. De Pooter in 1935).
- d. Bibliografie :
 — de Loë 1905, p. 24.
 — Raeymaekers 1907, p. 420.
 — Rahir 1928, p. XIV.
 — La Libre Belgique, 30 juni 1935.

41. *Zwijnaarde (Gent)*

- a. Gevonden te Zwijnaarde.
- b. Een grootbrons van Hostilianus (fig. 30).
 Voorzijde : IMP CAE C VAL HOS MES QVINTVS AVG. Kop van Hostilianus naar rechts.
 Keerzijde : Securitas leunend op zuil. Legende : SECVRITAS AVGG.
 In het veld : S C.
- c. Bewaarplaats : onbekend. In 1804 nog in het bezit van de pastoor van Nazareth.
- d. Bibliografie :
 — De Bast 1804, pp. 57-58.
 — De Bast 1808, pp. 108-109, Pl. II, fig. XXVII.

42. *Zwijnaarde (Gent)*

- a. Gevonden te Zwijnaarde
- b. Zilveren munt van Trajanus (fig. 31) met op de keerzijde Felicitas (?), die in de rechterhand een caduceus, in de linkerhand een cornucopia houdt. PARTHICO P M TR P COS VI S P Q R.

c. Bewaarplaats : onbekend. In 1804 nog in het bezit van de pastoor van Nazareth.

d. Bibliografie :

— De Bast 1804, pp. 57-58.

— De Bast 1808, pp. 108-109, Pl. II, fig. XXVIII.

Opmerking : het is sterk de vraag of De Bast geen foutieve weergave geeft van de legende van de keerzijde. De klassieke legende van deze reeks vermeldt, voor zover we hebben kunnen nagaan, steeds PP (Pater Patriae) of PP vóór SPQR. Zie hiervoor Mattingly (— 1936, pp. 120-124, 129). We wijzen er in dit verband op dat de afbeeldingen van de munten bij De Bast geen exacte weergaven zijn van de gevonden munten, maar eerder de types beogen te reproduceren.

43. *Zwijnaarde (Gent)*

a. Gevonden te Zwijnaarde.

b. Zilveren munt van Geta.

c. Bewaarplaats : in 1808 nog in het bezit van kanunnik M.J. De Bast (Gent).

d. Bibliografie :

— De Bast 1808, p. 109.

44. *Zwijnaarde (Gent)*

a. Gevonden te Zwijnaarde.

b. Zilveren munt van Macrinus.

c. Bewaarplaats : in 1808 nog in het bezit van kanunnik M.J. De Bast (Gent).

d. Bibliografie :

— De Bast 1808, p. 109.

VONDSTEN VAN TWIJFELACHTIGE AARD :

Merelbeke

a. In 1820, achter de kerk van Merelbeke.

b. Rechthoekig bronzen plaatje (L.: 60 mm, Br.: 55 mm, dikte : 10 mm, gewicht : 262 gr.) met volgende, in zilver geïncrusteerde tekst :

CILTR
 Λ Λ

c. Bewaarplaats : Kon. Musea voor Kunst en Geschiedenis Brussel, voorheen deel uitmakend van de verzameling Hagemans (Luik).

d. Bibliografie :

- X 1823, pp. 454-458.
- Hagemans 1863, p. 372, nr. 111.
- Juste 1864, p. 178.
- Schuermans 1868, p. 40, nr. 23.
- CIL XIII, Pars III, 2, 1906, p. 743, nr. 10030, nr. 79.
- De Loë 1937, p. 193.

Opmerking : dit voorwerp wordt in de literatuur vermeld als een Keltisch gewicht of een model of standaard van een Keltisch pond. De tekst wordt verklaard als Ciltarum (Celtarum) Li(bra) (Un)a. We durven over het voorwerp geen definitief oordeel vellen.

Weliswaar komt het gewichtssymbool in de laatromeinse keizertijd voor (Kisch 1965, p. 152) maar anderzijds hebben we nergens vergelijkbare Keltische gewichten of standaarden ontmoet. Volgens Simone Scheers, die we hierover schriftelijk hebben geraadpleegd, zouden de weinige haar bekende Keltische gewichten, deze althans uit de Romeinse tijd, kaasvormig zijn en qua gewicht afwijken van het exemplaar uit Merelbeke. Verder wist zij ons mede te delen dat „zilver geïncrusteerde lettertekens op gewichten in de Romeinse wereld altijd laat, vaak Byzantijns zijn”.

Merelbeke

Op de plaats „Schapersdries” zouden volgens De Bast (— 1808, pp. 107-108) in 1786 meer dan 50 „urnen” gevonden zijn gevuld met houtskoolen beenderresten. De voorwerpen zijn nergens afgebeeld en hun huidige bewaarplaats is niet gekend. Het kan gaan om aardewerk uit de prehistorie (bronstijd of ijzertijd) of uit de Gallo-Romeinse periode.

VARIA EN PERSONALIA

Uit het tijdschrift *Stadsarcheologie*, uitgave van de Gentse Vereniging van Stadsarcheologie, ontlene we volgende gegevens die voor deze kroniek van belang zijn :

- a) In 1978 werden door de Dienst voor Archeologie en Historische Monumenten en de Gentse Vereniging voor Stadsarcheologie, op het afbraakterrein van een huizenblok achter de Sint-Machariuskerk, opgravingen ondernomen. Op de plaats van het vroegere abtskwartier van de Sint-Baafsabdij werden sporen van bewoning, constructiemateriaal en aardewerk uit de Gallo-Romeinse periode blootgelegd (*Stadsarcheologie* 2, 1978, 3, pp. 39-41).
- b) Aardewerk dat volgens Veerle Van Doorne vermoedelijk uit de Merovingische tijd dateert, werd gevonden tijdens prospectie n.a.v. de grondenwerken in de Gouvernmentstraat te Gent (*Stadsarcheologie* 3, 1979, 1, p. 37 ; 1979, 2, p. 29).

LIJST VAN DE AFBEELDINGEN

- Situatiekaart. Wijkindeling: 1. ex. Wachtebeke; 2. St.-Kruis-Winkel; 3. Klein-Gent; 4. Kluizen; 5. Mendonk; 6. ex.Zaffelare; 7. Desteldonk; 8. Oostakker; 9. Wondelgem; 10. Mariakerke; 11. St.-Amandsberg; 12. Drongen; 13. Gentbrugge; 14. Ledeborg; 15. Af-snee; 16. St.-Denijs-Westrem; 17. Zwijnaarde.
- 1-20. Munttypes vertegenwoordigd in de muntschat van Merelbeke 1797. Naar De Bast 1808, Pl. II, 4-9, 11-24.
21. Munttype van Constantinus III gevonden in Merelbeke. Naar De Bast 1808, Pl. II, 10.
- 22-25, 27-29. Munttypes vertegenwoordigd in de muntschat van Sint-Denijs-Westrem. Naar De Bast 1808, Pl. III, 1-7.
26. Munttype van Lucius Verus voorkomend in de muntschat van Merelbeke 1800. Naar De Bast 1808, Pl. II, 25.
- 30-31. Munttypes gevonden te Zwijnaarde. Naar De Bast 1808, Pl. II, 27-28.
32. Beker met barbotineversiering, Merelbeke. Tekening auteur.
33. Terra sigillatakometje Drag 33, Merelbeke. Tekening auteur.
34. Beker met steile hals, Merelbeke. Tekening auteur.

BIBLIOGRAFISCHE AFKORTINGEN

- Banti-Simonetti 1978 = A. Banti - L. Simonetti, *Corpus Nummorum Romanorum* 17, Nerone, Firenze, 1978.
- Bastien 1964 = P. Bastien, *Le monnayage de Magnence (350-353)*, Numismatique romaine. Essais, Recherches et Documents I, Wetteren, 1964.
- Bauwens-Lesenne 1962 = M. Bauwens-Lesenne, *Bibliografisch repertorium der oudheidkundige vondsten in Oost-Vlaanderen*, Oudheidkundige Repertoria II, Brussel, 1962.
- Blanchet 1900 = A. Blanchet, *Les trésors de monnaies romaines et les invasions germaniques en Gaule*, Paris, 1900.
- CIL = Corpus Inscriptionum Latinarum.
- De Bast 1804 = M.J. De Bast, *Recueil d'Antiquités romaines et gauloises trouvées dans la Flandre proprement dite avec désignation des lieux où on les a découvertes*, Gent, 1804.
- De Bast 1808 = M.J. De Bast, *Recueil d'Antiquités romaines et gauloises trouvées dans la Flandre proprement dite avec désignation des lieux où on les a découvertes*, 2e uitgave, Gent, 1808.
- De Boone 1954 = W.J. De Boone, *De Franken van hun eerste optreden tot de dood van Childerik*, Amsterdam, 1954.
- de Loë 1905 = A. de Loë in *Rapport sur les recherches et fouilles*, 1905, 2e sem., f° 24 (hs. bewaard in archief Nat. Dienst voor Opgravingen Brussel).
- de Loë 1937 = A. de Loë, *Musées royaux d'art et d'histoire à Bruxelles, Belgique Ancienne*. Catalogue descriptif et raisonné III. La période Romaine, Brussel, 1937.
- De Potter-Broeckaert 1864-1870 = Fr. De Potter - J. Broeckaert, *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen*, 1e reeks, arr. Gent, 1864-1870, V.
- Desittere 1978 = M. Desittere, *Archeologische Kroniek*, Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent 32, 1978, pp. 167-183.
- Froehner 1858 = G. Froehner, *Inscriptiones terrae coctae vasorum intra Alpes tissam Tamesin reperias*, Göttingen, 1858.
- Gauchez 1882 = V. Gauchez, *Topographie des voies romaines de la Gaule-Belgique*, Annales de l'Académie d'Archéologie de Belgique 38, 3e reeks, VIII, 1882.

- Hagemans 1863 = G. Hagemans, *Un cabinet d'amateur. Notices archéologiques et description raisonnée de quelques monuments de haute antiquité*, Luik, 1863.
- Joly 1848 — E. Joly, *Antiquités celto-germaniques et gallo-romaines, trouvées sur le territoire de Renaix et dans les communes environnantes (Flandre Orientale et Hainaut)*, Messenger des sciences historiques et archives des arts de Belgique, 1848, pp. 205-264.
- Juste 1864 = Th. Juste, *Catalogue des collections composant le Musée royal d'Antiquités, d'Armures et d'Artillerie (Bruxelles), précédé d'une notice historique*, Brussel, 1864.
- Kisch 1965 = B. Kisch, *Scales and Weights. A historical outline*, New Haven-Londen, 1965.
- Lafaurie 1958 = J. Lafaurie, *Le trésor de Cbécy (Loiret) in Trésors monétaires et plaques boucles de la Gaule romaine*, Gallia, XII supp., 1958, pp. 275-341.
- Maertens de Noordhout 1938 = J. Maertens de Noordhout, *Catalogue du musée des antiquités de l'Université de Gand*, St.-Amandsberg, 1938.
- Mattingly 1936 = H. Mattingly, *Coins of the Roman Empire in the British Museum*, III, Londen, 1936.
- Oswald 1931 = F. Oswald, *Index of Potters' Stamps on Terra Sigillata „Samian Ware“*, Margidunum, East Bridgford-Notts, 1931.
- Raeymaekers 1907 = Dr. Raeymaekers, *Quelques stations tardenoisennes et néolithiques découvertes aux environs de Gand*, Fédération archéologique et historique de Belgique, Annales du XXe Congrès, II, 1907, pp. 411-426.
- Rahir 1928 = E. Rahir, *Vingt-cinq années de Recherches, de Restaurations et de Reconstructions*, Brussel, 1928.
- Roulez 1838 = J. Roulez, *Notice sur quelques antiquités Gallo-Romaines découvertes à Waesmunster et dans la plaine de Saint-Denis, près de Gand*, Messenger des sciences historiques 1838, pp. 475-480.
- Schuermans 1867 = H. Schuermans, *Sigles figulins (époque romaine)*, Annales de l'Académie d'Archéologie de Belgique 23, 2e reeks, 3, 1867, pp. 5-293.
- Schuermans 1868 = H. Schuermans, *Inscriptions romaines trouvées en Belgique*, Bulletin des Commissions royales d'Art et d'Archéologie 7, 1868, pp. 34-71.
- Schuermans 1869 = H. Schuermans, *Médailles et monnaies découvertes dans les Pays-Bas pendant le XVIIIe siècle et antérieurement*, Revue de la Numismatique belge, 5e reeks, I, 1869, pp. 206-229.
- Schuermans 1890 = H. Schuermans, *Antiquités trouvées en Belgique*, Bulletin des Commissions royales d'Art et d'Archéologie 29, 1890, pp. 361-424.
- Steiner 1851 = Steiner, *Codex Inscriptionum romanarum Danubii et Rheni*, 2 dln., Seligenstadt 1851.
- Stuart 1962, *Gewoon aardewerk uit de Romeinse legerplaats en de bijhorende grafvelden te Nijmegen*, Oudheidkundige Mededelingen, XLIII supplementband, 1962.
- Thirion 1967 = M. Thirion, *Les trésors monétaires Gaulois et Romains trouvés en Belgique*, Cercle d'études numismatiques, Travaux 3, Brussel, 1967.
- Van Duyse 1888 = H. Van Duyse, *Inventaire des objets d'art et antiquités appartenant à l'université de Gand transférés au Musée d'Archéologie* (handschrift van 7-2-1888 bewaard in de Centrale Bibliotheek van de Rijksuniversiteit Gent).
- Van Gansbeke 1955 = P. Van Gansbeke, *Les trésors monétaires d'époque romaine en Belgique*, Revue belge de numismatique et de sigillographie 101, 1955, pp. 5-44.
- Verhulst 1857 = D. Verhulst, *Catalogue des livres, objets d'art etc...*, de l'abbé Kervijn. Vente à Gand, le 20 juillet 1857.
- Weissenborn 1969 = A.M. Weissenborn, *De Gallo-Romeinse geverniste bekers in België* (zonder barbotineversiering), Gent, 1969 (onuitgegeven licentiaatsverhandeling).
- X 1823 = X, *Morceau de bronze antique incrusté de lettres d'argent*, Messenger des sciences et des arts. Recueil publié par la Société royale des Beaux-Arts et des Lettres, et par celle d'Agriculture et de Botanique de Gand, 1823, pp. 454-458.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

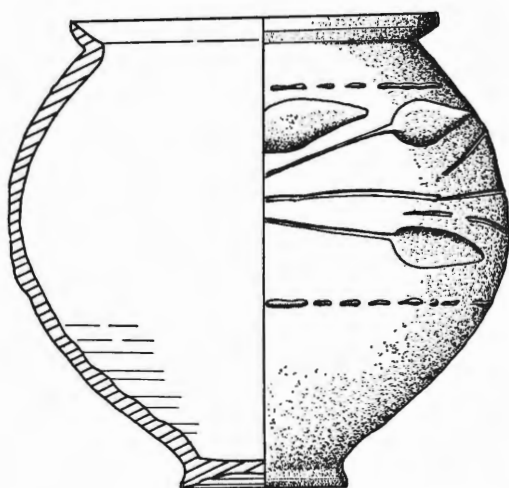
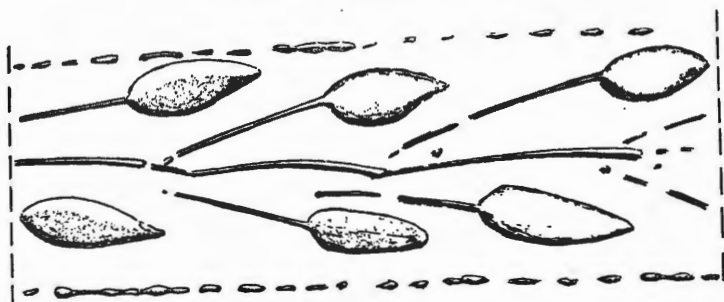
30

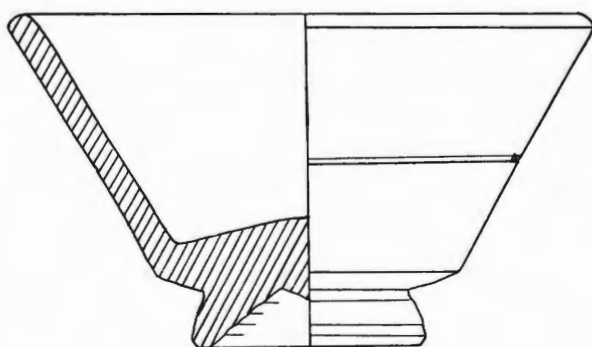
31

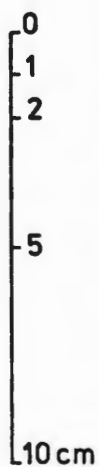

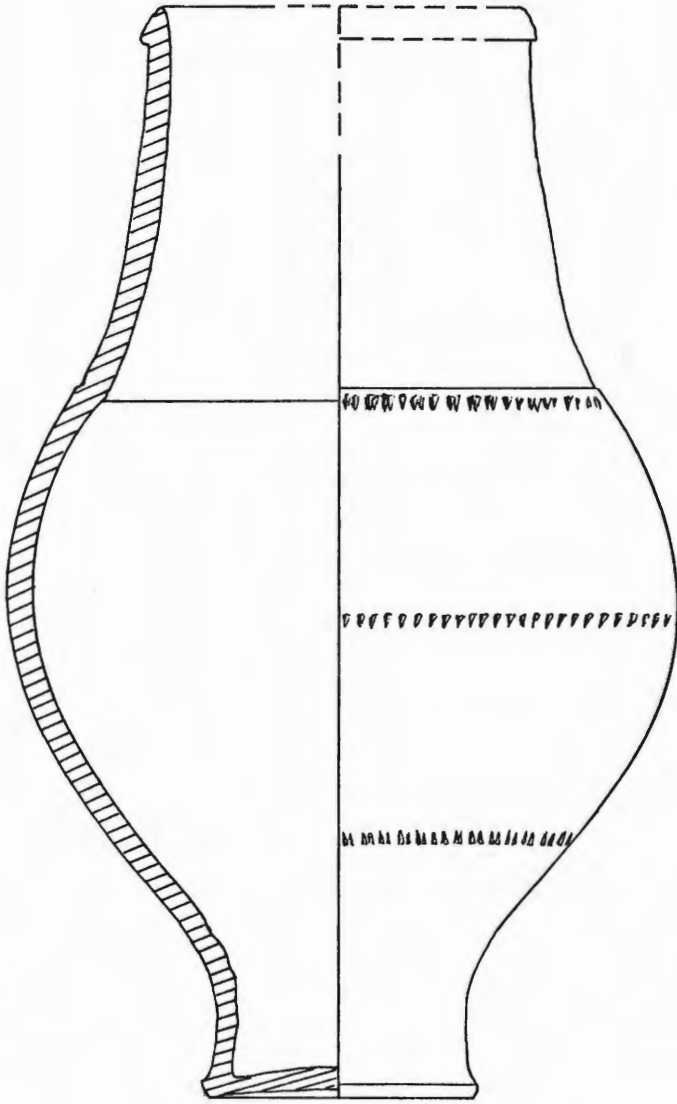
32

33

34

0 1 2 5 10cm